

Nr 142.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förändring av professuren i paleontologi och historisk geologi vid universitetet i Uppsala m. m.; given Stockholms slott den 22 februari 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 22 februari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg anför efter gemensam beredning med statsrådet och chefen för finansdepartementet:

Den 29 september 1933 utnämndes professorn och avdelningsföreståndaren vid naturhistoriska riksmuseets paleozoologiska avdelning E. H. O. Sten-sjö att från och med den 1 oktober 1933 vara professor i paleontologi och historisk geologi vid universitetet i Uppsala. I samband härmed anbefalldes universitetsberedningen att verkställa utredning beträffande frågan om samarbete mellan naturhistoriska riksmuseets paleozoologiska avdelning och institutionen för paleontologi och historisk geologi vid nämnda universitet

samt till Kungl. Maj:t inkomma med av utredningen föranlett förslag i ämnet.

Sedermera föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut den 27 oktober 1933, att med åtgärder för återbesättande av befattningen såsom professor och föreståndare för naturhistoriska riksmuseets paleozoologiska avdelning skulle anstå tills vidare till den 1 maj 1934, varjämte Stensiö förordnades att — med befrielse från undervisningen och examinationen vid professuren i paleontologi och historisk geologi vid universitetet i Uppsala — räknat från och med den 12 oktober 1933, tills vidare till dess oförmälda befattning vid naturhistoriska riksmuseet blivit med ordinarie innehavare besatt och denne tillträtt tjänsten, såsom vikarie uppehålla sistnämnda befattning.

Genom särskilda Kungl. Maj:ts beslut, senast den 26 oktober 1934, har härefter föreskrivits, att med åtgärder för återbesättande av befattningen som professor och föreståndare för riksmuseets paleozoologiska avdelning skulle anstå till den 1 juli 1935.

Universitetsberedningen.

Med skrivelse den 6 september 1934 har universitetsberedningen till åtljudnad av Kungl. Maj:ts givna uppdrag överlämnat utredning och förslag beträffande samarbete mellan naturhistoriska riksmuseets paleozoologiska avdelning och paleontologiska institutionen i Uppsala m. m.

Sedan ärendet varit föremål för yttranden av vederbörande myndigheter, tillåter jag mig nu anmäla detsamma för Kungl. Maj:t i syfte att förslag i ämnet måtte föreläggas 1935 års riksdag.

I sin skrivelse anmäler universitetsberedningen inledningsvis, att beredningen för fullgörande av det meddelade uppdraget besett såväl den paleozoologiska avdelningens vid riksmuseet som den paleontologiska institutionens i Uppsala lokalutrymmen och apparatutrustning ävensom haft överläggningar i ämnet med representanter för vetenskapsakademien, med matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Uppsala, med den geologiska vetenskapens företrädare vid universitetet i Lund och Stockholms högskola samt med chefen för Sveriges geologiska undersökning. Vidare har professorn Stensiö på begäran av beredningen utarbetat och till beredningen överlämnat promemorior, innefattande *dels* redogörelser för lokalutrymmen, instrumentutrustning och personal m. m. vid nyssnämnda avdelning och institution, *dels* redogörelser för huvudriktningarna inom paleontologin och de arbetsmetoder, varav denna vetenskap begagnar sig, samt för den betydelse, som de naturvetenskapliga centralmuseerna hava för den vetenskapliga forskningen, *dels ock* alternativa förslag till ordnande av forskningsarbetet och undervisningen i paleontologi.

Beträffande utredningens omfattning har beredningen vidare i detta sammanhang anfört, att det visat sig nödigt att för det uppställda spørsmålets

besvarande i viss utsträckning upptaga till granskning hela frågan om den lämpligaste organisationen av den akademiska undervisningen i de geologiska disciplinerna. Härigenom har utredningen kommit att omfatta även åtskilliga områden, som icke direkt innefattats i det åt beredningen lämnade uppdraget.

Såsom utgångspunkt vid bedömandet av de föreliggande spörsmålen har universitetsberedningen härefter i sin framställning under särskilda avsnitt i korthet berört de olika geologiska vetenskapsgrenarna, de akademiska lärarbefattningarna i ämnet samt de statliga institutioner, vilka förutom universiteten bedriva geologisk forskning. Vidare har beredningen redogjort för tillkomsten av paleontologiprofessuren och den paleontologiska institutionen i Uppsala samt för personal, anslag, lokalutrymmen och apparatutrustning vid såväl sagda institution som vid riksmuseets paleozoologiska avdelning. Ytterligare har beredningen undersökt frågan om de naturvetenskapliga centralmuseernas betydelse ävensom möjligheterna till samarbete mellan centralmuseum och universitet och därvid särskilt mellan nu ifrågavarande avdelning och institution. I samband härmed har beredningen även upptagit frågan om utsträckande av samarbetet till att omfatta även Lunds universitet och Stockholms högskola ävensom spörsmålet om ordnande av undervisningen på hela det geologiska ämnesområdet.

Vid min redogörelse för beredningens utredning vill jag följa den sålunda tillämpade systematiken.

A. Inledning.

1. Geologin och dess underavdelningar.

Universitetsberedningen lämnar härom en översikt av följande innehåll:

Med geologi förstode man vetenskapen om jordens byggnad, tillkomst och historia.

Geologin vore under benämningen »geologi med mineralogi» examensämne inom den filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion.

De viktigaste av geologins underavdelningar vore följande:

1. *Mineralogi*, som behandlade i jordskorpan självständigt uppträdande grundämnen och kemiska föreningar.

2. *Kristallografi*, som behandlade de former i vilka mineralerna uppträda. Denna vetenskapsgren överginge mer och mer till en rent fysikalisk-kemisk vetenskap (kristallfysik, kristallkemi).

3. *Petrografi*, som behandlade bergarterna (= aggregat av ett eller flera mineral) och deras bildningsförhållanden.

4. *Allmän geologi (dynamisk geologi)*, som behandlade de geologiska processerna och de vid dem verkande naturkrafterna (vulkanism, bergskedjebildning, inverkan av luft, vatten och is).

5. *Historisk geologi (formationslära, stratigrafi)*, som behandlade jordklotets utvecklingshistoria: lagerserierna och deras innehåll, geografiska förändringar etc.

6. *Kvartärgeologi* (en relativt självständig del av den historiska geologin), som behandlade den sista av de geologiska perioderna: nedisningen, de lösa jordlagren etc.

7. *Paleontologi*, som behandlade de olika geologiska tidevarvens djur- och växtvärld. Denna vetenskapsgren överginge mer och mer till en rent biologisk vetenskap (paleozoologi och paleobotanik).

Beträffande speciellt huvudriktningarna inom paleontologin och denna vetenskaps arbetsmetoder har beredningen åberopat en av professor Stensiö utarbetad promemoria av i huvudsak följande innehåll:

Paleontologin som egentlig vetenskap ginge icke längre tillbaka än ungefärligen till 1700-talets slut.

Redan från början vore paleontologin uppdelad i tvenne huvudriktningar, en stratigrafisk och en biologisk.

Den stratigrafiska riktningen anslöte sig nära till geologin och vore i själva verket en hjälpvetenskap till denna. Fossilen tjänade som hjälpmedel för åldersbestämning, parallellisering och karakterisering av sediment eller sedimentkomplex. En närmare undersökning av deras byggnad vore ej erforderlig utan endast ett mera ytligt studium, som nödtorftigt möjliggjorde bestämning till släkte och art. Biologisk utbildning vore visserligen av betydelse för denna riktningens målsmän men saknades trots detta ofta. På grund av sin bristande kontakt med biologin hade denna riktning i viss mån stagnerat i sin utveckling. Från biologisk synpunkt vore de arbeten, som publicerades av denna riktningens målsmän, av ringa betydelse.

Den biologiska riktningen sysselsatte sig uteslutande med de fossila organismerna, och dess uppgift vore att klargöra dessa organismers byggnad, levnadsomständigheter och släktskap med andra former, både fossila och recenta. Denna riktning vore således rent biologisk och följaktligen, när det gällde fossila växter, en gren av botaniken, när det gällde fossila djur, en gren av zoologin. En grundlig skolning i botanik respektive zoologi vore därför ofrånkomlig för de forskare, som ägnade sig åt densamma, men även utbildning i geologi vore givetvis av stor betydelse. Genom beaktande av den moderna biologins framsteg och genom tillämpande av modern teknik hade riktningen ifråga under senaste decennierna erhållit ett starkt uppsving och befunde sig alltjämt i hastig utveckling. Framför allt vore detta förhållandet i vårt land, där den genom professorerna Nathorsts och Wimans betydelsefulla verksamhet tillkämpat sig en någorlunda trygg ställning.

Beträffande relationerna mellan de båda riktningarna torde följande förhållanden framhållas. Båda riktningarna vore behöfliga. Den stratigrafiska borde för att få nya utvecklingsimpulser, söka närmare kontakt med den biologiska; om den underlät detta, komme den alltjämt att stå kvar på en ståndpunkt, som ifråga om bearbetning av fossil vore för länge sedan övergiven av den biologiska riktningen. Det vore för övrigt från vetenskaplig synpunkt en stor fördel, om fossilbearbetningarna i regel utfördes av forskare med biologisk skolning, i stället för vad som nu ofta vore fallet av stratigrafer utan närmare kännedom om de nutida representanterna för de fossila grupper med vilka de sysslade. Å andra sidan vore det icke lämpligt, att biologiskt inriktade paleontologer utan speciell geologisk skolning befattade sig med specialbehandling av rent geologiska problem. Hur fjärran

de båda riktningarna numera stode från varandra belystes bäst av ett exempel: en modern paleobotanist av den biologiska riktningen arbetade i huvudsak med de fossila växternas anatomiska strukturer, en modern paleozoolog av den biologiska riktningen med de fossila djurens hårda och mjuka anatomi (ben, nerver, blodkärl, muskler) och med histologi, medan en stratigraf däremot numera ofta sysslade med bergartsstrukturer och de allmänna geologiska förhållandena, under vilka sediment avlagrats. Den biologiska riktningens systematiska arbeten och resultat vore i regel direkt användbara för stratigrafen, medan däremot den stratigrafiska riktningens paleontologiska arbeten i många fall vore alltför undermåliga för att kunna godtagas av den biologiska riktningen. Det vore i själva verket den omständigheten, att den stratigrafiska riktningens paleontologiska arbeten ofta stode på en så låg nivå vetenskapligt, som åstadkommit att paleontologin länge varit praktiskt taget helt negligerad av jämförande anatomin både inom botanik och zoologi.

Den biologiska riktningen hade som teoretisk ofta haft en hård strid för sin existens. Överallt där en professur burit benämningen »Geologi och paleontologi» hade så gott som alltid paleontologin blivit liktydig med stratigrafisk paleontologi, under det den biologiska paleontologin utslutits. I detta sammanhang torde böra framhållas, att historisk geologi i praktiken är detsamma som stratigrafisk paleontologi, d. v. s. geologi, som sysslade med de olika geologiska perioderna, deras sediment och karaktärer ur floristisk och faunistisk synpunkt.

Av det nu anförda torde framgå att stratigrafisk och biologisk paleontologi stode längre ifrån varandra, än vad man efter benämningen skulle kunna förmoda. De utvecklades numera också båda i sådan riktning, att de snarare ginge isär från varandra än motsatsen.

2. Akademiska lärarbefattningar på det geologiska ämnesområdet.

Härom har universitetsberedningen anført följande:

a) Universitetet i Uppsala.

Vid detta universitet finnes två professurer, den ena i *geologi med petrografi och mineralogi*, vars innehavare undervisade — förutom i petrografi och mineralogi — även i allmän geologi och de kristalliniska bergarternas speciella geologi, och den andra i *paleontologi och historisk geologi*. För tillkomsten av den senare professuren lämnade beredningen här nedan en särskild redogörelse.

b) Universitetet i Lund.

I Lund finnes på här ifrågavarande ämnesområde endast en professur, vilken benämndes professur i *geologi och mineralogi*. Dessutom finnes en biträdande lärarbefattning i geologi och mineralogi, vars innehavare avlönades med ett årligt arvode av 8,200 kronor och förordnades av kanslern för ett år i sänder. De till ämnesgruppen hörande vetenskapsgrenarna uppdelades mellan professorn och den biträdande läraren på sådant sätt att den ene av dem representerade historisk geologi och paleontologi samt den andre mineralogi och petrografi, varjämte övriga delar av ämnesgruppen av professorn fördelades mellan de båda lärarna. Hittills hade professorn före-

trätt ämnesgruppen historisk geologi och paleontologi. Enligt vad beredningen inhämtat, hade kanslern för rikets universitet genom beslut den 19 juni 1934 föreskrivit, att nyutnämnde professorn i ämnet A. Hadding, vilken förut i egenskap av biträdande lärare omhänderhaft mineralogin och petrografen, skulle även efter professorsutnämningen tillvidare företräda sistnämnda vetenskapsgrenar.

c) *Stockholms högskola.*

Vid Stockholms högskola funnes två geologiprofessurer, den ena i *mineralogi och petrografi*, vars innehavare även svarade för undervisningen i de kristalliniska bergarternas speciella geologi, samt den andra i *allmän och historisk geologi*.

3. Statliga institutioner (utom universiteten) vid vilka geologisk vetenskaplig forskning bedrivs.

Universitetsberedningen meddelar härom:

a) *Naturhistoriska riksmuseet.*

Tre av de åtta avdelningarna vid naturhistoriska riksmuseet omfattade samlingar, vilka vore av intresse för dem, som bedreve akademiska studier i geologi, nämligen:

mineralogiska avdelningen med de mineralogiska och petrografiska samlingarna,

paleobotaniska och arkegoniatavdelningen med samlingar av, bland annat, fossila växter, samt

paleozoologiska avdelningen med samlingarna av fossila djur.

Föreståndaren för en avdelning, vilken hade titeln professor och utnämndes av Kungl. Maj:t efter förslag av vetenskapsakademien, tillsattes antingen genom kallelse eller efter ansökning. Vid förslags uppgörande skulle hänsyn tagas såväl till vetenskaplig förtjänst på det speciella område, avdelningen omfattade, som ock till sökandes egenskaper såsom institutionsföreståndare. Då tillsättning skedde efter ansökning, skulle yttrande angående de sökandes vetenskapliga kompetens inhämtas av minst två sakkunniga.

Avdelningsföreståndare svarade för att avdelningens samlingar väl vårdades och, så vitt möjligt, inom rimlig tid vetenskapligt undersöktes och ordnades. Han borde noga tillse, att arbetet å avdelningen följde vetenskapens framsteg, samt genom insamling, inköp och byte föröka dess samlingar. Föreståndare vore vidare skyldig att inom det område, hans avdelning omfattade, driva vetenskaplig forskning och offentliggöra dess resultat samt även i övrigt bidra till spridande av kunskap inom sagda forskningsområde. Han borde även på allt sätt stå dem till tjänst, vilka i studieflytt önskade begagna avdelningens samlingar, meddela vetenskaplig handledning åt yngre forskare på avdelningen samt i övrigt vidtaga sådana åtgärder, som kunde vara behövliga för underlättande av deras arbeten.

b) *Sveriges geologiska undersökning.*

Sveriges geologiska undersökning hade till uppgift, att, med iakttagande av vetenskapens fordringar och med särskilt fäst avseende på berg- och jordarternas betydelse i ekonomiskt hänseende, inhämta tillförlitlig kännedom om landets allmänna geognostiska beskaffenhet samt att tillhandgå stats-

institutioner med praktisk-geologiska utredningar, som av dem begärdes. Resultaten av sin verksamhet skulle undersökningen göra för allmänheten tillgängliga dels genom geologiska kartor med tillhörande beskrivningar, dels genom avhandlingar och uppsatser, som behandlade såväl ur praktisk synpunkt viktiga som rent vetenskapliga specialfrågor, dels ock genom att i ett offentligt museum sammanföra och ordna föremål, belysande företrädesvis Sveriges geologi, såväl den allmänna som den tillämpade.

Geologiska undersökningen vore inrymd i samma byggnadskomplex som naturhistoriska riksmuseet.

Undersökningens museum, vars lokaler vore jämförelsevis rymliga, bestode av skådesamling, huvudsamling och dublettsamling. Arbetsplatser kunde beredas endast åt ämbetsverkets egna befattningshavare. Till samlingarna hörande material kunde utlånas till vetenskapliga institutioner och enskilda forskare.

B. Nuvarande organisation.

1. Tillkomsten av paleontologiprofessuren och den paleontologiska institutionen i Uppsala.

Genom beslut av 1910 års riksdag inrättades vid universitetet i Uppsala för docenten Carl Wiman en personlig professur i paleontologi med den undervisnings- och examinationsskyldighet, som skulle bestämmas av Kungl. Maj:t. Wimans undervisningsskyldighet bestämdes sedermera att omfatta paleontologi och historisk geologi.

Till utredning beträffande tillkomsten av denna professur har nu universitetsberedningen åberopat en av professorn i mineralogi och geologi vid universitetet i Uppsala A. G. Högbom verkställd utredning, vilken legat till grund för universitetsmyndigheternas initiativ till inrättandet av professuren. Högbom anförde däri bland annat följande:

Vid upprepade tillfällen hade från sakkunnigt håll blivit påpekat, att den enda nu förefintliga professuren vid universitetet i Uppsala i de mineralogisk-geologiska disciplinerna hade en alltför stor omfattning. Denna olägenhet bleve med vetenskapens hastigt fortgående utveckling och differentiering allt mera kännbar, såsom bland annat torde inses därav, att i alla kulturländer av större utsträckning och mera omväxlande geologi ämnesgruppen delats på två eller flera professurer. En sådan delning kunde tänkas göras på flera olika sätt och borde rätta sig efter de särskilda ländernas säregna naturbeskaffenhet. Vid en mera tillfällig eller provisorisk utbrytning av någon disciplin ur gruppen kunde man i första rummet böra taga hänsyn till de personliga krafter, som vore disponibla. I föreliggande fall ställde det sig emellertid så förmånligt, att båda synpunkterna bleve tillgodosedda. Paleontologin, som i Wiman hade en så förtjänt representant, vore utan tvivel den vetenskap, som med största fördel kunde avskiljas från den geologiska professuren, detta dels emedan den med denna stode i det minst nära sambandet, dels emedan samma professors innehavare både för närvarande hade och troligen framgent komme att ha tyngdpunkten av sin vetenskapliga utbildning och undervisning förlagd till de mera på fysik och kemi baserade forskningsområdena. Geologin med mi-

neralogen hade såsom universitetsämne på det sista årtiondet fått en allt mera ökad betydelse. Dels hade det för dem, som studerade geografi, på grund av geografins växande betydelse såsom skolämne blivit regel att de även idkade studier i geologi, dels hade det för åtskilliga nya riktningar inom den botaniska och zoologiska forskningen blivit ett behov att anknyta studium i botanik och zoologi till geologi i mycket större utsträckning än förut varit fallet. Även i kombination med de fysisk-kemiska vetenskaperna medtoges nu geologi mera än förr. Detta gjorde, att antalet studerande i detta ämne nu vore 5 à 6 gånger större än det varit för blott ett eller ett par årtionden sedan. Att upprätthålla undervisningen med en enda professur bleve under dessa förhållanden så mycket svårare, som de olika studieriktningarna krävde var sin undervisning. Man kunde icke rimligtvis undervisa botanister och zoologer, som studerade geologin huvudsakligen för att få en inblick i jordens utvecklingshistoria, medelst samma kurser i de grundläggande ämnena kristallografi, mineralogi och petrografi, som ägnade sig för dem, som med grundligare kemiska och fysiska förkunskaper studerade geologi i syfte att för praktiska eller teoretiska ändamål utbilda sig såsom geologer. Omvänt kunde man icke av dessa senare fordra samma utförliga kurser i jordens och organismernas utvecklingshistoria som av den förra gruppen. Med en personell professur i paleontologi syntes böra förenas undervisningskyldighet i historisk geologi, en del av examensämnet geologi-mineralogi, som nu på grund av nödvändigheten av undervisning i första rummet i de grundläggande grenarna mineralogi, petrografi och dynamisk geologi allt för litet kunnat upptagas till behandling i föreläsningar och övrig undervisning. Det torde av det anförda framgå, att inrättandet av en professur för Wiman skulle, utom det att därmed gäves ett erkännande åt hans vetenskapliga förtjänster och att därmed befordrades en vetenskap, som i vårt land ej förut vore särskilt representerad vid universiteten, även vunnes en väl behöflig förstärkning i lärarkrafterna inom en ämnesgrupp, som måste erkännas vara i behov därav.

I en vid Högboms utredning fogad skrift, undertecknad av åtskilliga representanter för geologi, paleontologi och zoologi, anfördes vidare rörande paleontologins betydelse:

Ehuru paleontologin i viss mån vore hemlös vid de svenska högskolorna, vore den dock en vetenskap av vittgående betydelse. För geologin vore den en grundläggande hjälpvetenskap, utan vilken jordens historia för alltid förbleve ett outredbart kaos, och stor vore dess betydelse för de biologiska vetenskaperna, vilka paleontologin förskaffat ett av de viktigaste stöden för den moderna utvecklingsläran. Genom den intima förbindelsen med den stratigrafiska geologin komme paleontologin i beröring med det praktiska livet, t. ex. vid utredandet av lagringsförhållandena inom de bildningar, som förde kol och annat fossilt bränsle, t. ex. alunskiffer. Genom att direkt belysa djur- och växtlivets gradvis försiggångna utveckling erbjöde den paleontologiska vetenskapen å andra sidan ett betydande teoretiskt bildningsvärde. Särskilt i vårt land föreläge för den paleontologiska vetenskapen en uppgift av synnerlig vikt. I våra vitt utbredda kambrisk-siluriska lager förekomme nämligen talrika lämningar av jordens äldsta hittills med säkerhet påvisade djurformer, vilka därtill ofta vore ovanligt väl bevarade.

Genom beslut av 1922 års riksdag förändrades härefter den av Wiman innehavda personliga professuren i paleontologi till en ordinarie professur i paleontologi och historisk geologi. Riksdagen beslöt tillika, att den ordinarie professuren i mineralogi och geologi vid Uppsala universitet skulle benämnas professur i geologi med petrografi och mineralogi.

Den paleontologiska institutionen, som från och med år 1921 åtnjutit eget materielanslag, ställdes år 1924 genom beslut av kanslern under egen prefekt.

Slutligen beviljade 1929 års riksdag medel för uppförande av en byggnad för den paleontologiska institutionen vilken byggnad blev i huvudsak färdig under år 1931.

2. Personal, anslag, lokalutrymmen och apparatutrustning vid den paleontologiska institutionen i Uppsala och riksmuseets paleozoologiska avdelning.

I detta hänseende har universitetsberedningen lämnat en redogörelse av följande innehåll:

a) *Paleontologiska institutionen i Uppsala.*

Såsom befattningshavare vid denna institution vore i staten upptagna dels en amanuens med ett arvode av 1,800 kronor, dels ock en vaktmästare, placerad i lönegraden B 7.

De medel, som för budgetåret 1934/1935 stode till institutionens förfogande för anskaffande av materiel m. m., utgjorde tillhoppa omkring 23,750 kronor, nämligen dels ett i staten för universitetet upptaget belopp å 1,750 kronor, dels en i anslaget till materiel för vissa institutioner m. m. ingående post å 8,000 kronor, dels ock från anslaget till ytterligare medel till materiel m. m. för vissa institutioner ett belopp, som förslagsvis syntes kunna beräknas till omkring 14,000 kronor.

I fråga om institutionens lokalutrymmen och apparatutrustning hade professorn Stensiö utarbetat en promemoria, till vilken beredningen tillåte sig att i huvudsak hänvisa, ävensom till närslutna planritningar. Av promemorian framginge, att institutionens utrymmen — såväl i fråga om arbetsplatser som laboratorier enligt Stensiös mening måste anses någorlunda motsvara de anspråk, som skäligen kunde uppställas vid den tid, då institutionen planlades, men att den paleontologiska vetenskapens hastiga utveckling under det sista årtiondet och särskilt införandet för ungefär 7 år sedan av en ny teknik (den sollaska slipmetoden) medfört krav på långt större instrumentell utrustning än tidigare, vilket i sin tur medfört behov av ökade arbetsutrymmen och rikligare tillgång på teknisk arbetskraft. Då härtill komme, att antalet specialister i paleontologi under de senaste åren avsevärt ökat, hade resultatet med nödvändighet blivit, att institutionen redan nu vore alldeles för trång. Härtill syntes även en annan omständighet hava bidragit nämligen det påfallande stora utrymme, som anslagits åt montrer av skådesamlingstyp, ett utrymme, som visserligen icke kunde anses vara för rikligt tilltaget med hänsyn till de värdefulla samlingar, vilka överlämnats till institutionen, men som knappast stode i god relation till institutionens storlek och den uppgift den som universitetsinstitution hade

att fylla. De mest kännbara bristerna vore: *att* specialistrummen vore alldeles för få, *att* laboratorierutrymmena ej vore tillräckliga för den moderna teknikens krav, *att* arbetsrummen och laboratorierna icke vore fullt inredda, *att* det elektriska ledningsnätet vore för svagt, *samt att* skåputrymmet vore otillräckligt. — Vad den instrumentella utrustningen beträffade, så vore denna mycket ofullständig, och apparatur för slipning och förfärdigande av tunn-snitt genom fossil saknades alldeles.

b) Paleozoologiska avdelningen vid naturhistoriska riksmuseet.

Ordinarie befattningshavare å denna avdelning vore, utom föreståndaren, en assistent, placerad i lönegraden B 21, en preparator i B 10 och en vaktmästare i B 5.

Dessutom funnes å avdelningen ett kvinnligt biträde, vars avlöning bestredes med ett för ändamålet anvisat extra anslag å 2,670 kronor.

Med medel, som anskaffats på privat väg, avlöndes extra ritare och kvinnliga biträden.

Utgifterna för värme, lyse, vatten, renhållning, frakter etc. bestredes från särskilda expensmedel, gemensamma för hela riksmuseet. För anskaffande av materiel m. m. under budgetåret 1934/1935 torde till avdelningens förfogande komma att stå tillhopa 5,470 kronor, därav från ordinarie materielanslaget 4,470 kronor och från ordinarie anslaget till ritningar och fotografier 1,000 kronor. Något förstärkningsanslag hade icke utgått under de sista åren.

Beträffande lokalutrymmen och apparaturutrustning hänvisade beredningen till en av Stensiö utarbetad promemoria ävensom till bilagda planritningar. Av promemorian framginge, *att* lokalutrymmena vore tillräckliga och *att* något reservutrymme funnes, *att* det elektriska ledningsnätet vore för svagt, *att* skåputrymmet vore helt utnyttjat, *att* instrumentutrustningen vore jämförelsevis fullständig och tillräcklig för föreståndaren och assistenten jämte några få specialister, ehuru den icke försloge för alla de specialister, som för närvarande önskade bedriva studier å avdelningen, *samt att* både den mera fast anställda tekniska personalen och materielanslaget vore otillräckliga redan för avdelningens eget behov (således med bortseende från specialisterna).

C. Förutsättningar för omorganisation m. m.

1. De naturvetenskapliga centralmuseernas betydelse för det vetenskapliga forskningsarbetet. Samarbete mellan centralmuseum och universitetet.

Universitetsberedningen har anfört, att beredningen under sitt sysslande med spörsmålet om det ifrågasatta samarbetet mellan paleozoologiska avdelningen vid riksmuseet och paleontologiska institutionen i Uppsala haft anledning ingå på den principiella frågan om riksmuseets betydelse för det vetenskapliga forskningsarbetet i landet och om möjligheten för och lämpligheten av ett organiserat samarbete mellan sagda museum och våra akademiska lärosäten. Under beredningens överläggningar med professor Stensiö hade även detta ämne berörts, och Stensiö hade till närmare utveckling av de av honom framförda synpunkterna till beredningen överlämnat en promemoria, däri han anfört i huvudsak följande.

Under beteckningen museer rymdes i vår tid institutioner med uppgifter av mycket skiftande art. Ett naturvetenskapligt centralmuseums största kulturella betydelse låge emellertid på ett helt annat område än det, som för den stora allmänheten tedde sig som det väsentliga.

Beskådandet av de enskilda föremålen i ett naturvetenskapligt museum trädde i betydelse helt tillbaka för summan av det vetande om naturen, dess formrikedom och dess problem, som kunde uppbyggas med hjälp av det konkreta materialet. Huvudresultaten av detta arbete innehölls i de vetenskapliga avhandlingar, som gäves ut från museet. Ett museum vore sålunda först och främst en anstalt för vetenskaplig forskning; dess uppgift vore att utnyttja de stora samlingarna av naturföremål för att öka fonden av mänskligt vetande. Överhuvudtaget kunde det icke nog starkt framhållas, att hopandet av samlingar icke vore ett självändamål. Materialet vore till för att tjäna särskilda vetenskapliga syften, varför även nyanskaffningen av samlingar i stor utsträckning måste påverkas av de arbeten, som bedreves vid institutionen. I princip vore det därför icke och borde icke heller vara någon väsentlig skillnad mellan det vetenskapliga arbetet vid ett naturvetenskapligt museum och det, som bedreves vid t. ex. universitetens motsvarande institutioner.

Om det sålunda måste slås fast, att centralmuseernas största kulturella betydelse låge i den vetenskapliga produktionen, innebure detta icke något förringande av de stora uppgifter de jämväl hade i folkbildningens tjänst. Men denna senare sida av deras verksamhet vore ett eget stort kapitel, som fölle utanför ramen för denna promemoria.

Senare tidens utveckling inom biologin och paleontologin har ökat centralmuseernas betydelse för vetenskapen. Den allt starkare betonade inriktningen på jämförande undersökningar av morfologisk och anatomisk art skärpte ytterligare detta krav. Ju större mängd material, som kunde hopas vid en institution och ju bättre dennas instrumentella utrustning kunde tillgodoses, desto gynnsammare bleve forskningsbetingelserna. Det vore emellertid i längden otänkbart, att åtminstone ett mindre land skulle kunna uppehålla ett flertal likartade museer på tillräckligt hög nivå och sålunda bekosta en dubbling, kanske på flera platser, av såväl samlingar som instrumentuppsättning. Huvudsaken vore att inom ett kulturland varje vetenskaplig specialitet någonstädes skulle äga tillgång till nödiga samlingar och kunna bedrivas, så att inga luckor uppstode i den nationella kulturomspänningen. Utvecklingen ginge också alldeles tydligt denna väg. De flesta kulturländer ägde ett stort naturvetenskapligt museum av något slag, de största stundom ett par.

För forskningens internationella samarbete hade dessa centralmuseer en mycket stor betydelse. Materialets koncentrerung till ett fåtal stora museer underlättade i hög grad denna för vetenskapen oumbärliga internationella ånverksamhet.

Framträdandet av nya vetenskapsgrenar och den av utvecklingen betingade förskjutningen i de äldres relativa betydelse hade i alla länder börjat framtvunga en viss arbetsfördelning mellan centralmuseerna och universiteten. Vid centralmuseerna borde uppenbarligen de forskningsriktningar vara representerade, som vore väsentligt beroende av ett stort material. Hit hörde sådana discipliner som paleozoologi, paleobotanik och mineralogi — forskningsgrenar, som därjämte icke alltid kunde förväntas vara företrädade av specialister vid universiteten. Förhållandena inom de paleontologiska facken vore

särskilt belysande. Dessa vetenskapsgrenar behövde, förutom stora och dyrbara samlingar, även en mycket kostsam instrumentuppsättning. Samtidigt utgjorde dessa discipliner — liksom t. ex. fysiologi och ärftlighetslära — i regel blott delar av examensämnen vid universiteten och vore icke representerade genom särskilda lärarbefattningar vid läroverken. Det måste därför möta betydande svårigheter att med bibehållande av rimliga proportioner tillgodose de nödvändiga stora kraven vid varje universitet och högskola för sig. Räddningen vore här uppenbarligen koncentration.

Fördelarna av en centralisation av de naturvetenskapliga samlingarna finge emellertid icke köpas genom isolering från universiteten. Universiteten behövde för sin undervisning och forskning tillgång till centralmuseernas material liksom till den speciella sakkunskap, som funnes representerad där. Och för museerna vore det en livssak att stå i kontakt med den studerande ungdomen, ty endast så kunde de sörja för tillförande av nya arbetskrafter och få det livgivande tillskott, som ungdomlig entusiasm innebure. Ett samarbete vore sålunda av nöden, och dylikt existerade också mer eller mindre i alla länder. Men dess utformning måste i hög grad bero av de skilda institutionernas förläggning och organisation.

Det enklaste sättet att utnyttja de stora museisamlingarna för universitetsundervisningen vore att lägga dessa samlingar direkt under ett centralt beläget universitet. Så hade skett i Berlin, där det stora Museum für Naturkunde ävensom det botaniska museet och trädgården i Dahlem själva vore universitetsinstitutioner. På liknande sätt hade frågan lösts i Danmark. Musée d'Histoire Naturelle i Paris åter bildade med sina tjugo professorer — bland annat även i sådana ämnen som fysik och kemi — så att säga en hel fakultetssektion. Museet hade här fått övertaga en betydande del av de uppgifter, som skulle tillkomma Sorbonne: förutom ett museum i vanlig mening vore det även en vetenskaplig läroanstalt av hög rang.

Det samarbete, som emellertid redan nu ofta bestode mellan universitet och fristående centralmuseer, vore i allmänhet av spontan art och mer sällan organiserat i fasta former. Sin största betydelse hade samarbetet givetvis inom sådana speciella forskningsgrenar, som ej vore representerade vid universitet eller åtminstone råkade ligga vid sidan av vederbörande professors huvudsakliga läroområde, medan de vid centralmuseet företräddes av specialister och egna institutioner. Utan tvivel kunde det i många fall redan bestående samarbetet ytterligare utvecklas. De studerande valde som regel för sina egna vetenskapliga arbeten ämnen, som föresloges av vederbörande professor och examinator. De finge även impulser till dessa arbeten från föreläsningar och laboratorieövningar. De forskningsriktningar, som ej vore i mera speciell mening representerade bland lärarkåren vid ett universitet, bleve följaktligen där lätt eftersatta i otillbörlig grad. Det förefölle, som om det borde vara universitetens såväl förmån som plikt att genom samarbete med centralmuseerna bjuda sina studerande ett mera rikhaltigt val av arbetsfält än som eljest vore möjligt. I den mån så vore möjligt, borde därför centralmuseerna och deras staber av vetenskapliga specialister infogas i planen för universitetens verksamhet. Vetenskapsmännen vid centralmuseerna kunde till exempel i någon form adjungeras som biträdande lärare vid universiteten och i denna egenskap, om så befunnas önskvärt, hålla mindre föreläsningkurser eller leda övningar — allt naturligtvis blott i sådana fall då deras specialområden ej redan vore representerade. För att samarbetet skulle få större praktisk betydelse, vore det önskvärt att de

adjungerade lärarna finge förrätta tentamina för högre examen inom sina egna specialiteter och erhålla medbestämmanderätt vid bedömandet av de avhandlingar, som utarbetats vid deras institutioner.

En anordning på sätt här antytts komme utan tvivel att befrämja en önskvärd ökning i specialiseringen, som ej kunde åstadkommas med det fixerade antalet universitetsprofessorer. Universitetet skulle överhuvudtaget vinna en ökning i sin ämnesomspänning och en rikare nyansering, allt detta för ringa kostnader, vilka för övrigt säkerligen skulle till väsentlig del täckas genom de besparingar, som komme att möjliggöras just genom dylikt samarbete.

Universitetsberedningen har i huvudsak givit sin anslutning åt de av Stensiö i ovanberörda promemoria framförda synpunkterna och ansett det vara synnerligen önskvärt, att ett ordnat samarbete kunde åvägbringas mellan samtliga de institutioner i landet, som bedreve vetenskaplig forskning på ett visst ämnesområde. Genom en lämplig arbetsfördelning emellan skulle säkerligen, anför beredningen, inom den nuvarande kostnadsramen kunna för de olika vetenskapliga specialgrenarna åstadkommas gynnsammare yttre arbetsbetingelser — laboratorier, instrumentutrustning, litteraturtillgång — än som för närvarande vore fallet. Särskilt låge det nära till hands att söka åstadkomma dylikt samarbete med åtföljande arbetsfördelning mellan universitetet å ena sidan och de stora centralmuseerna å den andra. Ett visst samarbete hade här sedan gammalt ägt rum, när universitetslärarna och de studerande vid sina undersökningar ofta behövde tillgång till studiematerial, som funnes förvarat i museerna. Något försök att organisera detta samarbete hade dock knappast gjorts, utan det hade ankommit på den enskilde vetenskapsmannen att inleda ett sådant. Givetvis mötte det betydliga svårigheter att så anordna det önskvärda samarbetet, att de olika institutionernas självständighet icke komme att lida alltför kännbart intrång. — Det syntes därför lämpligt att framgå med en viss försiktighet steg för steg och att göra det första försöket i den angivna riktningen på ett område, där fördelarna av ett samarbete kunde förväntas bliva påtagliga, icke minst i ekonomiskt hänseende. Just paleontologin och särskilt paleozoologin torde utgöra ett dylikt lämpligt försöksobjekt.

2. Möjligheterna för samarbete mellan paleontologiska institutionen i Uppsala och naturhistoriska riksmuseets paleozoologiska avdelning.

Beträffande denna fråga har beredningen anført i huvudsak följande:

Vid behandlingen av detta spörsmål kunde man emellertid, såsom redan förut antytts, icke undgå att komma in såväl på frågan om utsträckande av det ifrågasatta samarbetet till att omfatta även universitetet i Lund och eventuellt Stockholms högskola som på problemet om ordnandet av undervisningen inom det geologiska ämnesområdet i dess helhet.

Då man skulle undersöka möjligheterna för ett samarbete mellan Uppsala-institutionen och riksmuseets paleozoologiska avdelning, måste man till en början söka bilda sig en uppfattning av de båda institutionernas nuvarande karaktär.

Vad¹ då först beträffade *Uppsala-institutionen*, finge man hålla i minnet, att vid den gamla geologi-professurens delning avsikten varit, att hela det geologiska ämnesområdet — från mineralogin och kristallografin till paleontologin — skulle restfritt uppdelas mellan de båda nya professurerna, så att professorn i paleontologi och historisk geologi skulle svara för de delar av området, som övervägande byggde på biologisk grundval, och professorn i geologi med petrografi och mineralogi för de delar, som företrädesvis vilade på kemisk-fysisk grund. Den så kallade paleontologiska institutionen i Uppsala vore således icke en institution allenast för paleontologi, ännu mindre enbart för paleozoologi, utan den skulle vara en institution för vetenskapligt arbete även inom stora delar av det rent geologiska forskningsområdet. Faktiskt hade emellertid institutionen genom den förste föreståndarens forskarpersonlighet och speciella vetenskapliga inriktning fått en övervägande paleozoologisk betoning, och denna betoning måste snarast anses ha vunnit i styrka under den nye prefekten. — Vid sidan av de samlingar, som vore mera direkt erforderliga för den akademiska undervisningen, inrymde Uppsala-institutionen även en paleozoologisk skådesamling samt avsevärda materialsamlingar av stor vetenskaplig betydelse från olika delar av världen.

Vad därefter anginge den *paleozoologiska avdelningen vid riksmuseet*, så omfattade denna — utom en samling av dupletter — en skådesamling, innehållande de för allmänheten mest instruktiva föremålen, och en huvudsamling, som vore särskilt avsedd för vetenskaplig forskning. Vid den paleozoologiska avdelningen borde enligt gällande instruktion idkas vetenskaplig forskning samt meddelas undervisning och handledning åt yngre forskare på det vetenskapsområde, som avdelningen företrädde. Då avdelningen hade jämförelsevis goda lokalutrymmen och en för moderna paleontologiska arbetsmetoder avpassad apparatutrustning, vartill någon motsvarighet hittills icke funnits vid universiteten, hade ett stort antal av de studerande vid universiteten, som på ett högre stadium velat specialisera sig på paleozoologi, sökt sig till riksmuseet och där utarbetat sina licentiat- och doktorsavhandlingar. På grund av den uppmärksamhet, som de av den paleozoologiska avdelningens förutvarande föreståndare, professorn Stensiö, använda undersökningsmetoderna och de med dessa metoder vunna resultaten tilldragit sig från de utländska paleontologernas sida, hade ej så få yngre utländska vetenskapsmän begärt arbetsplats för längre eller kortare tid å sagda avdelning. Vidare hade fossilsamlingar, som hopbragts vid expeditioner till främmande trakter, särskilt Spetsbergen och Grönland, i åtskilliga fall överlämnats till Stensiö för vetenskaplig bearbetning. Man kunde därför säga, att den paleozoologiska avdelningen under Stensiös ledning utvecklats sig till ett forskningscentrum på ifrågavarande område av internationell betydelse.

I detta sammanhang kunde anmärkas, att även de studerande, som önskade specialisera sig på paleobotanik — dessa syntes vara relativt få i jämförelse med paleozoologerna — plägade söka sig till riksmuseet, nämligen dess paleobotaniska avdelning, för att där fortsätta och avsluta sina studier.

De alternativ till lösning av den föreliggande frågan vore att *antingen* det internationellt betonade paleozoologiska forskningscentrum, som för närvarande existerade vid riksmuseet, skulle förflyttas till Uppsala och man där skulle söka tillgodose de efter en dylik förflyttning starkt ökade kraven på i Uppsala tillgängliga arbetsplatser, instrumentutrustning och teknisk biträdeshjälp, under det att det vetenskapliga arbetet å den paleozoologiska avdelningen bedrevs i minskad omfattning, huvudsakligen av den där anställda personalen, *eller* nämnda forskningscentrum skulle kvarbliva å riksmuseet och Uppsalaprofessuren i så måtto ändra karaktär, att dess speciellt paleozoologiska betoning upphörde, *eller* man tilläventyrs skulle söka här i landet uppehålla två jämställda, väl utrustade forskningshårdar för den paleozoologiska vetenskapen.

Beredningen hade vid sin undersökning av det nyss angivna problemet utgått ifrån, att man under alla omständigheter måste söka bereda den i hastig utveckling varande moderna paleozoologin, inom vilken vetenskapsgren Sverige för närvarande intoge en ledande ställning, goda arbetsmöjligheter, och att man därför — inom de gränser, som den statsfinansiella situationen utstakade — borde söka ställa de för denna forsknings bedrivande oundgängligen nödiga medlen till förfogande. Härvid finge man dock söka göra organisationen sådan, att den ofrånkomliga utgiftsökningen bleve så liten som möjligt.

Beredningen hade vidare vid undersökningen beaktat, att för bedrivande av paleozoologisk forskning efter de av Stensiö använda och av honom förbättrade och utvecklade metoderna krävdes tillgång till rymliga arbetslokaler, dyrbara instrument och väl kvalificerade tekniska biträden, varför denna forskning vore förenad med förhållandevis stora kostnader.

I detta sammanhang hade beredningen slutligen haft att taga hänsyn till den omständigheten, att, på grund av Stensiös ställning som den förnämste representanten i vårt land för den moderna paleozoologin, spørsmålet om lämpligaste sättet att organisera det paleozoologiska forskningsarbetet kommit att intimt sammanhänga med frågan om platsen för Stensiös framtida verksamhet. Man måste nämligen säkerligen utgå ifrån, att flertalet av de studerande, som ämnade specialisera sig på paleozoologi, komme att, liksom hittills, även i framtiden söka sig till Stensiö för att av honom erhålla handledning i sitt forskningsarbete. Om man icke ville riskera att försvåra och eventuellt hämma sagda forskningsarbete, finge man därför försöka göra organisationen sådan, att det bleve möjligt för Stensiö att fortfarande handleda specialisterna inom förevarande ämnesgren. Skulle övertvägande skäl — ekonomiska och organisatoriska — tala för att tyngdpunkten för den paleozoologiska forskningen förlades till riksmuseet, måste man följaktligen undersöka, huruvida Stensiö kunde vara villig att mottaga en förflyttning tillbaka till riksmuseet. En dylik förflyttning skulle underlättas därav att Kungl. Maj:t medgivit att med åtgärder för återbesättande av den efter Stensiö lediga avdelningsföreståndarbefattningen vid riksmuseet finge anstå viss tid ävensom förordnat Stensiö att — med befrielse från undervisningen och examinationen vid professuren i paleontologi och historisk geologi i Uppsala — såsom vikarie uppehålla nämnda befattning vid riksmuseet, till dess samma befattning blivit besatt med ordinarie innehavare.

På förfrågan hos Stensiö har denne såsom närmare framgår av en vid

beredningens yttrande fogad skrivelse under vissa förutsättningar förklarar sig villig att underkasta sig dylik förflyttning.

Universitetsberedningen har härefter närmare undersökt de förut omfördälda tre *utvägarna för organiserande av den paleozoologiska forskningen*. En redogörelse för nämnda utvägar torde i detta sammanhang vara påkallad. Jag återgiver därvid beredningens framställning, som är av följande lydelse:

a) *Fullständigt utrustade paleozoologiska forskningscentraler både i Uppsala och vid riksmuseet.*

Detta alternativ — det sista av de förut antydda — syntes vid ett första betraktande vara det, som bäst skulle befrämja den paleozoologiska vetenskapens utveckling. Ett genomförande av detsamma vore dock förenat med högst betydande kostnader. Man måste nämligen i sådant fall räkna med en så gott som fullständig dubbling av för paleozoologins behov särskilt avpassade laboratorielokaler, verkstäder och instrument ävensom av teknisk personal. Vidare måste man utgå ifrån, att professorn i paleontologi och historisk geologi — om han skulle vara en av ledarna för paleozoologiens utveckling i landet — sväriligen kunde svara för de stora inom den rena geologin fallande områden, som formellt tillhörde hans professur. Det bleve därför nödvändigt, att i Uppsala anställa ytterligare en lärarkraft i geologi — en biträdande lärare i historisk geologi och kvartärgeologi m. m. — samt att bereda denne lärare erforderliga arbetsutrymmen och nödig arbetshjälp.

Ett visst samarbete måste givetvis förutsättas komma att äga rum mellan de båda nära varandra liggande paleozoologiska forskningscentralerna i Uppsala och Stockholm, men det vore knappast troligt, att härigenom någon nämnvärd besparing kunde åstadkommas. Största möjligheterna till en besparing — vilken dock näppeligen ens under dylik förutsättning kunde bli mera avsevärd — skulle otvivelaktigt vara för handen, om ledningen för de båda institutionerna gjordes gemensam, d. v. s. om det nuvarande provisoriet med Stensiö som gemensam chef förlängdes på obestämd tid. En sådan situation måste dock bli ohållbar redan av den anledningen, att det torde överstiga mänsklig förmåga att på ett tillfredsställande sätt under en längre tid sköta två så krävande befattningar, som det här vore fråga om.

Den utgiftsökning, som skulle bli en konsekvens av ett genomförande av detta alternativ, hade beräknats av Stensiö och framginge av en tabellrisk sammanställning här nedan.

b) *Den paleozoologiska forskningen koncentreras till Uppsala.*

Detta alternativ innebure, att man koncentrerade den paleozoologiska forskningen till Uppsala och sökte att där åt densamma tillhandahålla tillräckliga lokalutrymmen samt nödig instrumentutrustning och teknisk biträdes hjälp. Vid riksmuseets paleozoologiska avdelning skulle vetenskapligt arbete i huvudsak bedrivas endast av den därstädes anställda personalen.

Ett genomförande av detta alternativ behövde ej medföra någon utgiftsökning vid riksmuseet, men kostnaderna i Uppsala kunde beräknas bli

större än enligt det första alternativet, vilket framginge av Stensiös tabellriskiska sammanställning här nedan.

c) *Den paleozoologiska forskningen koncentreras till riksmuseet.*

Detta alternativ innebure, att den paleozoologiska forskningen jämte undervisningen på licentiatstadiet i paleozoologi koncentrerades till riksmuseets paleozoologiska avdelning, under det att professuren i paleontologi och historisk geologi i Uppsala ombildades till en uteslutande geologisk professur.

Genom en dylik lösning av problemet syntes det bliva möjligt att på en gång tillgodose den unga livskraftiga, rent biologiskt inriktade paleozoologins behov och på ett rationellt sätt ordna undervisningen på hela det geologiska ämnesområdet. De geologiska disciplinerna skulle komma att vid vardera universitetet ävensom vid Stockholms högskola företrädas av 2 lärare, den ene huvudsakligen i petrografi och mineralogi, den andre huvudsakligen i historisk geologi och kvartärgeologi. För kandidat- och magisterexamina avpassad undervisning i paleozoologi — dylik undervisning vore av intresse icke endast för dem, som studerade geologi, utan även för dem, som bedreve biologiska studier — skulle, om vid vederbörande lärosäte icke funnes stipendierad docent i ämnet eller annan lämplig lärarkraft, meddelas av särskilt anställd speciallärare, lämpligen vederbörande avdelningsföreståndare vid riksmuseet eller någon dennes vetenskapliga medhjälpare. De filosofie kandidater och magistrar, vilka tänkte specialisera sig på paleozoologi, skulle förlägga sina undersökningar till riksmuseet.

Den årliga utgiftsökning, som detta alternativ medförde, har beräknats av Stensiö enligt nedanstående uppställning.

Universitetsberedningen har härefter sökt väga mot varandra de fördelar och olägenheter, som kunna anses vara förknippade med ett vart av de tre utvägarna. Härom har beredningen anfört följande:

Vad först *kostnaden* beträffade, så skulle enligt Stensiös beräkningar — med behörigt tillgodoseende av den akademiska undervisningen och den vetenskapliga forskningen inom här ifrågavarande ämnesområde — såväl den årliga merkostnaden som engångskostnaden bliva ungefär densamma för alternativen a) och b), under det att vid alternativ c) årliga merkostnaden ställde sig något lägre än vid de båda första alternativen och engångskostnaden endast uppginge till omkring $\frac{1}{6}$ av motsvarande kostnad vid alternativen a) och b). De av Stensiö beräknade beloppen — särskilt gällde detta engångskostnaderna — vore, såsom han själv framhölle, skäligen osäkra. Sannolikt kunde de, åtminstone i fråga om de två första alternativen, något reduceras. Kalkylerna gäve dock oförtydligt vid handen, att ett vart av alternativen a) och b) komme att ställa sig betydligt dyrare än alternativ c). De särskilda kostnadsbeloppen enligt Stensiös beräkningar framginge av efterföljande tablå:

	Alt. a)	Alt. b)	Alt. c)
<i>Paleontologiska institutionen i Uppsala.</i>			
Årlig merkostnad	30,630	34,730	6,600 (alt. 700)
Engångskostnad	374,000	400,000	45,000
<i>Riksmuseets paleozoologiska avdelning.</i>			
Årlig merkostnad	6,100	—	25,600
Engångskostnad	14,000	—	22,700
Årlig merkostnad för båda institutionerna	36,730	34,730	32,200 (alt. 26,300)
Engångskostnad » » »	388,000	400,000	67,700

Beträffande de särskilda poster, som inginge i ovannämnda belopp, samt den närmare motiveringen för dem hänvisade beredningen till handlingarna.

Beredningen har vidare betraktat de olika alternativen ur *principiella synpunkter* och därvid anfört:

Om således från kostnadssynpunkt alternativ c) ägde avgjort företräde framför alternativen a) och b), kunde saken förefalla mera tveksam, då man anlade ett principiellt betraktelsesätt. Från principiell synpunkt skulle nämligen mot alternativ c) kunna anföras, att det i vårt land, där den vetenskapliga forskningen hittills huvudsakligen haft sin hemvist vid de akademiska lärosätena, måste anses olämpligt, kanske till och med för det vetenskapliga livet i viss mån riskabelt, att avstå från den enda akademiska lärostol, som vore speciellt inriktad på modern, biologiskt betonad paleontologi. Universitetsberedningen uppskattade till fullo det argument, som sålunda framförts, men beredningen hade under sitt arbete med hithörande problem icke kunnat undgå att komma till den övertygelsen, att vi på grund av vetenskapens ständigt fortgående specialisering och den av utvecklingen betingade förskjutningen i de olika vetenskapsgrenarnas relativa betydelse numera hunnit därefter, att det syntes nödvändigt att söka dels åstadkomma en bättre arbetsfördelning mellan de akademiska lärosätena inbördes, dels ock få till stånd en uppdelning av arbetsfältet mellan sagda lärosäten å ena sidan och landets övriga anstalter för vetenskaplig forskning å den andra. Vilka vetenskapsgrenar, som vore så specialiserade, att de lämpligen borde koncentreras till en enda institution, och huruvida koncentrereringen borde ske till den ena eller andra platsen — allt detta vore frågor, på vilka beredningen i detta sammanhang ej kunde närmare gå in. Beredningen ville endast framhålla, att det syntes, som om starka skäl skulle tala för att den paleozoologiska forskningen borde koncentreras till *en* plats, lämpligen riksmuseet. Beredningen hänvisade i detta hänseende till de av Stensjö i ämnet gjorda uttalandena och ville särskilt understryka, att arbetsmöjligheterna för modern paleozoologisk forskning efter allt att döma komme att ställa sig avsevärt förmånligare efter en dylik koncentrerings. I likhet med Stensjö förutsatte härvid beredningen, att vid de akademiska lärosätena särskild undervisning av mera elementär beskaffenhet meddelades rörande den mo-

derna paleozoologins arbetsmetoder och de viktigaste resultaten av dess undersökningar.

Då enligt universitetsberedningens uppfattning starka skäl, särskilt av ekonomisk natur, talade till förmån för alternativ c), hade beredningen ansett sig böra undersöka, huru sagda alternativ skulle i detalj kunna närmare utformas.

Vad här förut sagts angående fördelarna av att koncentrera den paleozoologiska forskningen till riksmuseet gällde i huvudsak även om paleobotaniken. Jämväl i detta ämne hade, såsom förut meddelats, de vetenskapliga specialundersökningarna hittills i allmänhet ägt rum å riksmuseet. Då antalet av dem, som specialiserade sig på paleobotanik vore betydligt mindre än antalet paleozoologer, hade det emellertid icke synts nödvändigt att redan i nu förevarande sammanhang söka på denna punkt åstadkomma ett fast organiserat samarbete mellan universiteten och riksmuseet. Skulle det planerade samarbetet beträffande paleozoologin leda till gynnsamt resultat torde samarbetet småningom böra utsträckas till att avse även paleobotaniken.

D. Universitetsberedningens förslag.

Universitetsberedningen har härefter övergått till att framlägga förslag till de anordningar, som lämpligen böra vidtagas vid ett genomförande av alternativ c). Därvid erinrar beredningen inledningsvis, att själva utgångspunkten för en lösning av det föreliggande problemet enligt de i sagda alternativ uppdragna linjerna utgjordes av den av Stensiö till beredningen avgivna förklaringen, att han under vissa angivna förutsättningar vore villig att låta förflytta sig tillbaka till sin gamla befattning som föreståndare för riksmuseets paleozoologiska avdelning samt att efter förflyttningen gent emot universiteten åtaga sig vissa skyldigheter i fråga om undervisningen och examinationen i paleontologi, särskilt paleozoologi.

Därest sålunda Stensiö förflyttades, borde enligt beredningen följande åtgärder vidtagas:

Den 1 juli 1935 borde Stensiö förflyttas tillbaka till riksmuseet såsom föreståndare för paleozoologiska avdelningen därstädes.

De studerande vid universiteten, som önskade i filosofie licentiatexamen specialisera sig på paleozoologi eller som ärnade utarbete doktorsavhandling i sagda ämne, skulle i mån av utrymme erhålla arbetsplats å den paleozoologiska avdelningen och därstädes av Stensiö få nödig handledning.

Stensiö skulle erhålla ett generellt förordnande att, så länge han vore föreståndare för den paleozoologiska avdelningen, vid behov, efter anmodan av vederbörande sektion vid universiteten i Uppsala och Lund, i filosofie licentiatexamen examinera sådana studerande, som specialiserat sig på paleozoologi. Då sektionen skulle bedöma disputationssprov i paleozoologiskt ämne, ägde den med sig adjungera Stensiö.

Vid vartdera universitetet borde anordnas — som regel vart annat år — en för filosofie kandidat- och magisterexamina avsedd kortare undervisningskurs i paleozoologi. Om lämplig kursledare ej funnes att tillgå vid universitetet, skulle på begäran av sektionen kursen hållas av Stensiö eller en hans assistent.

Då Stensiö förklarar sig villig att, efter överenskommelse med Stockholms

högskola, handleda och examinera de studerande vid högskolan, som specialiserat sig på paleozoologi, samt deltaga i bedömandet av dessa studerandes disputationssprov, förefunnes enligt beredningens uppfattning möjlighet att utsträcka det planerade samarbetet mellan riksmuseet och universiteten till att omfatta även högskolan.

Såsom särskild ersättning åt Stensiö för hans åtagande att vid universiteten i förut angiven omfattning svara för undervisning och examination i paleozoologi borde i överensstämmelse med Stensiös egen begäran anvisas ett belopp av 1,060 kronor motsvarande skillnaden mellan den en universitetsprofessor tillkommande avlöningen, inberäknat ålderstillägg 13,000 kronor, och den lön, som högst utginge till avdelningsföreståndare vid riksmuseet eller 11,940 kronor. Vidare borde Stensiö tillförsäkras en pensionsförhöjning å 504 kronor, utgörande skillnaden mellan vanlig professorspension, 7,500 kronor, och den pension, som tillkomme en befattningshavare i lönegraden B 30. Slutligen borde Stensiö erhålla ersättning enligt allmänna resereglementet för sina i och för examination eller bedömande av doktorsdisputationer företagna resor till Uppsala och Lund.

Till bestridande av kostnaden för de för lägre examina avsedda kurserna i paleozoologi i Uppsala och Lund borde vidare under rubriken »Gemensamma universitetsändamål» anvisas ett särskilt anslag å 2,000 kronor, vilket skulle få disponeras av kanslern för rikets universitet. Hölles dylik kurs av Stensiö eller hans nedan omförmälda assistent, skulle ej särskilt arvode för arbetet utgå utan endast en skälig, med hänsyn till förhållandena bestämd ersättning för rese- och traktamentskostnader. Därest kursen hölles av docent eller annan i universitetsstaden bosatt lärare, kunde dylik kursledare få arvode från här ifrågakvarande anslag.

För att biträda Stensiö såväl vid handledningen av de specialister, vilka arbetade å riksmuseet, som vid den mera elementära undervisningen vid universiteten borde vid den paleozoologiska avdelningen anställas en i vetenskapligt hänseende väl kvalificerad extra assistent.

Genom de nu ifrågasatta anordningarna skulle på en viss punkt ett intimt samarbete komma till stånd mellan universiteten och riksmuseet. Detta organiserade samarbete, som till en början skulle inskränka sig till det paleozoologiska ämnesområdet och närmast vara anknytt till Stensiö personligen, borde småningom kunna utvidgas till att omfatta även andra avdelningar vid riksmuseet och anknytas till vederbörande avdelningsföreståndare i denna deras egenskap. Härmed skulle det första steget vara taget i riktning mot att söka organisera ett samarbete mellan universiteten och de övriga institutioner här i landet, som förfogade över i vetenskapligt hänseende högt kvalificerade arbetskrafter, och vilka bedreve vetenskaplig forskning på de ämnesområden, som fölle inom gränserna för universitetens verksamhet.

I samband med den paleozoologiska forskningens koncentrerings till riksmuseet borde Uppsalaprofessuren i paleontologi och historisk geologi omändas till en geologisk professur. Det geologiska ämnesområdet torde förslagsvis kunna så uppdelas mellan de båda professorerna, att den ene svarade för petrografen och mineralogin jämte därmed sammanhängande grenar av ämnet, den andre för den historiska geologin och kvartärgeologin samt vad därmed hade sammanhang. Den närmare regleringen av gränsen mellan de båda professurerna skulle verkställas av kanslern efter förslag av sektionen. Professurerna syntes kunna benämnas, den ena »professur i geologi, särskilt petrografi och mineralogi» eller eventuellt »professur i geologi med under-

visnings- och examinationsskyldighet i petrografi och mineralogi samt därmed sammanhängande delar av ämnet», den andra »professur i geologi, särskilt historisk geologi och kvartärgeologi» eller eventuellt »professur i geologi med undervisnings- och examinationsskyldighet i historisk geologi och kvartärgeologi samt därmed sammanhängande delar av ämnet».

För den dagliga vården av de i Uppsala befintliga paleontologiska samlingarna borde en särskild amanuens med paleontologisk utbildning anställas.

Även efter omläggningen av paleontologiundervisningen torde åtskilliga paleontologer komma att vara sysselsatta med bearbetning av nyssnämnda samlingar. För dessas räkning torde specialistrum å Uppsala-institutionen böra stå till förfogande.

I det föregående har beredningen redogjort för de av Stensiö beräknade kostnaderna vid ett genomförande av ovannämnda åtgärder. Beredningen har nu ansett sig kunna i stort sett godtaga nämnda kalkyler, dock med vissa ändringar.

Enligt beredningens mening kunna sagda kostnader beräknas på följande sätt:

A) *Uppsala.*

Årlig kostnadsökning.

1) Arvode till amanuens för vård av de paleontologiska samlingarna	kronor 1,800
2) Kvinnligt extra biträde (för preparering m. m.)	» 2,400
	<hr/>
	Summa kronor 4,200

Materielanslaget till den paleontologiska institutionen, som särskilt med hänsyn till de av Stensiö och hans lärjungar bedrivna undersökningarna undergått en avsevärd förhöjning och för budgetåret 1934/1935 uppginge till omkring 24,000 kronor, torde efter Stensiös förflyttning till Stockholm och Uppsalaprofessurens omläggning kunna minskas förslagsvis med 7,000 kronor till 17,000 kronor.

Slutresultatet skulle således bliva en kostnadsminskning på 2,800 kronor.

Engångskostnader.

Såsom framginge av Stensiös redogörelse finnes i Uppsala-institutionen alldeles för få arbets- och laboratorierum. Detta omdöme gällde enligt beredningens mening även under förutsättning, att den av beredningen förordade omläggningen av professuren komme till utförande. Det torde därför vara nödvändigt att söka anordna ytterligare några dylika rum. Kostnaden härför har av Stensiö beräknats till kronor 32,000

För nödig komplettering av den instrumentutrustning, som erfordrades även för geologiska undersökningar, torde i överensstämmelse med Stensiös kalkyler böra beräknas » 13,000

För viss omläggning av de elektriska ledningarna och utökning av transformatorer torde böra beräknas » 4,000

Att fönstren i arbetsvåningen behövde jämförelsevis snart undergå ändring kunde ej bestridas. Kostnaden härför har av Stensiö beräknats till 15,000 kronor. Detta arbete torde dock i nödfall kunna anstå någon tid.

Summa kronor 49,000

B) Riksmuseets paleozoologiska avdelning.

Årlig kostnadsökning.

1) Arvode till extra assistent	kronor	6,000
2) Arvoden till 2 kvinnliga biträden i lönegraden B 7	»	6,600
3) Ökning av materielanslaget	»	12,000
4) Anslag till bevakning av svenska fossilfyndorter	»	1,000

Summa kronor 25,600

Engångskostnader.

1) Komplettering av instrumentutrustningen	kronor	17,700
2) Omläggning av elektriska ledningar	»	5,000

Summa kronor 22,700

C) Gemensamma universitetsändamål.

Under denna rubrik torde böra upptagas följande nya anslag:

1) Ersättning till Stensiö för hans åtagande att vid universitetet i viss omfattning svara för undervisning och examination i paleozoologi	kronor	1,060
2) Till anordnande av kurser i paleozoologi för lägre examina i Uppsala och Lund	»	2,000

Summa kronor 3,060

S a m m a n d r a g

	Årlig kostnadsökning, respektive kostnadsminskning.	Engångskostnad.
	Kronor	Kronor
Uppsala	— 2,800	+ 49,000
Gemensamma universitetsändamål	+ 3,060	—
Riksmuseets paleozoologiska avdelning	+ 25,600	+ 22,700
Summa kronor	+ 25,860	+ 71,700

E. Universitetsberedningens hemställan.

Under åberopande av det ovan anförda hemställer nu universitetsberedningen, att Kungl. Maj:t ville

dels utverka riksdagens medgivande, att de i staten för universitetet i Uppsala upptagna professorsbefattningarna i »geologi med petrografi och mineralogi» samt i »paleontologi och historisk geologi» omändras till professorer, benämnda på sätt förut föreslagits;

dels hos riksdagen göra framställning om de höjningar av årliga anslagen till universitetet i Uppsala, till gemensamma universitetsändamål och till naturhistoriska riksmuseet ävensom de engångsanslag, vilka beredningen ansett sig böra förordas;

dels utverka beslut av riksdagen om en pensionsförhöjning till professorn Stensiö av förut angiven storlek;

dels ock, därest riksdagen beslutar i överensstämmelse med vad ovan hemställts, utnämna och förordna Stensiö att från och med den 1 juli 1935 vara professor och föreståndare för naturhistoriska riksmuseets paleozoologiska avdelning.

Myndigheterna.

Över universitetsberedningens förslag hava yttranden avgivits av vederbörande universitetsmyndigheter i Uppsala och Lund samt den 3 november 1934 av statskontoret, den 8 november 1934 av byggnadsstyrelsen, den 14 november 1934 av vetenskapsakademien och den 13 december 1934 av kanslern för rikets universitet.

Jag vill först redogöra för universitetsmyndigheternas uttalanden i ärendet.

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen vid universitetet i Uppsala har, under åberopande av en av professorn H. Backlund förebragt utredning samt efter att hava redogjort för paleontologiprofessurens tillkomst och därmed sammanhängande förhållanden, anfört i huvudsak följande:

Sektionen funne det vara uppenbart, att endast extraordinära skäl borde föranleda en förändring av den blott 12 år gamla professuren i paleontologi och den tillhörande institutionen. Sektionen ansåge emellertid icke, att sådana skäl förebragts genom universitetsberedningens utredning. Såsom skäl för ett bibehållande av professuren och institutionen i dess nuvarande omfattning och skick kunde däremot framhållas åtskilliga omständigheter.

1) Paleontologin borde med hänsyn till sin grundläggande betydelse både för den historiska geologin och för den botaniska och zoologiska systematiken och härstamningsläran vara företrädd av en professur vid Uppsala universitet. Universitetsberedningen hade utan tvivel gått till överdrift i betonandet av avståndet mellan paleontologin och den historiska geologin.

Det vore dessutom sektionens åsikt, att om någon förändring i nu berörda hänseenden skulle visa sig önskvärd, denna i första hand borde bestämmas av de geologiska disciplinernas ställning inom universitetet och icke av den nu föreliggande, mera tillfälliga kombinationen med riksmuseets intressen. Enligt sektionens mening stode bibehållandet av professuren i paleontologi och historisk geologi i ett organiskt samband med utvecklingen av de geologiska disciplinerna vid Uppsala universitet och möjliggjorde likaså en självständig lösning av den viktiga frågan om den kvartärgeologiska forskningen vid universitetet.

2) Den paleontologiska institutionen vid Uppsala universitet skulle genom universitetsberedningens förslag icke komma till den effektiva användning, för vilken den ursprungligen planerats. Ett universitetsmuseum, som redan vid sin start beräknats sakna utvecklingsmöjligheter och som saknade direkt anknytning till vetenskaplig forskning, måste betecknas som en abnormitet.

Enligt av professor Backlund verkställd utredning innehölle institutionen tillräckligt arbetsutrymme för en normal utveckling inom det ursprungliga läroområdet, även vid relativt långt gående specialisering.

Det i universitetsberedningens alternativ c) framlagda ändringsförslaget

skulle enligt beredningens egna beräkningar bli förenat med betydande kostnadsökningar. Härtill komme följande tvenne uppenbara olägenheter:

3) Innehavaren av den föreslagna nya professuren i »geologi med undervisnings- och examinationsskyldighet i historisk geologi och kvartärgeologi» skulle ha sin verksamhet inrymd i en institution, vilken saknade tillräckliga utrymmen, anordningar och samlingar för en stor del av hans forskningsområden. Denna omständighet skulle med all säkerhet medföra nya och för visso berättigade krav på ökade anslag.

4) Den föreslagna nya professuren i »geologi med undervisnings- och examinationsskyldighet i historisk geologi och kvartärgeologi» samt den äldre professuren i dess nya form »geologi med undervisnings- och examinations-skyldighet i petrografi och mineralogi» skulle ej, såsom fallet vore med professorerna i deras hittillsvarande form, komplettera varandra, utan i stor utsträckning röra sig på identiska forskningsområden, isynnerhet som under »geologi» i bägge fallen måste underförstås »allmän geologi»; förslaget skulle således tillskapa en partiell dubbling.

Sektionen ville slutligen erinra om att:

5) Ett bibehållande av professuren i paleontologi och historisk geologi i dess nuvarande omfattning skulle draga betydligt mindre engångsanslag och årsanslag än det av universitetsberedningen förordade alternativet.

Beredningens förslag att ett vidsträcktare *samarbete* borde organiseras mellan universiteten och de övriga institutioner, som förfogade över i vetenskapligt hänseende högt kvalificerade arbetskrafter inom ämnesgrupper hörande till universitetens verksamhet, ansågo sektionen värdefullt. Dock torde behovet och organisationen av dylikt samarbete ävensom arbetskrafternas kvalifikationer i varje särskilt fall böra underställas sektionens prövning.

Ett samarbete med riksmuseet, som sektionen ansågo kunna bli av värde, komme givetvis att medföra vissa kostnader. För gäldande av dessa vore det av beredningen till gemensamma universitetsändamål föreslagna beloppet av 2,000 kronor starkt motiverat.

Även oavsett undervisnings krav hade ett vetenskapligt samarbete mellan universitetet och riksmuseet, i detta fall närmast dess paleozoologiska avdelning, enligt sektionens mening stor betydelse.

På grund av vad sålunda anförts har sektionen *dels* avstyrkt förslaget att de i staten för universitetet i Uppsala upptagna professorsbefattningarna i »geologi med petrografi och mineralogi» samt i »paleontologi och historisk geologi» omändras till professorer med annat namn och innehåll, *dels* tillstyrkt universitetsberedningens framställning om ett anslag av 2,000 kronor för gemensamma universitetsändamål.

Det större akademiska konsistoriet vid universitetet i Uppsala har instämt i sektionens yttrande.

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen vid universitetet i Lund har — med instämmande av *det större akademiska konsistoriet* därstädes — tillstyrkt universitetsberedningens förslag, dock med framhållande av att professorsbefattningarna i geologi vid Uppsala universitet borde benämnas, den ena professur i geologi med undervisnings- och examinationsskyldighet i mine-

ralogi och petrografi samt därmed sammanhängande delar av ämnet och den andra professur i geologi med undervisnings- och examinationsskyldighet i historisk geologi och därmed sammanhängande delar av ämnet. Tillika har sektionen meddelat, att särskild undervisning i paleozoologi hitintills icke visat sig vara av behovet påkallad vid Lunds universitet.

Kanslern har i sitt utlåtande anfört följande:

Den tankegång, som låge bakom universitetsberedningens ståndpunkt, torde kunna uttryckas på följande sätt:

De jämförelsevis begränsade medel, som i vårt land kunde ställas till förfogande för vetenskaplig forskning och undervisning, måste användas på ett så effektivt sätt som möjligt. Detta torde icke kunna ske utan en viss arbetsfördelning och ett organiserat samarbete mellan olika vetenskapliga forskningshårdar. Denna arbetsfördelning och detta samarbete krävde stundom vissa uppoffringar från den ena eller andra sidan.

Den av beredningen föreslagna omorganisationen innebure nu, att universitetet i Uppsala skulle avstå från möjligheten att bland sina ordinarie lärare räkna en representant för den rent biologiska paleontologin, mot det att universitetet *dels* erhöle vissa garantier för att universitetets lärjungar kunde erhålla mera elementär undervisning på sagda område vid universitetet och därefter vid behov specialutbildning vid riksmuseet, *dels ock* finge de viktiga delar av det geologiska ämnesområdet, som utgjordes av den allmänna geologin och kvartärgeologin, bättre tillgodosedda än vad för närvarande vore fallet.

Då kanslern såsom universitetsberedningens ordförande givit sin anslutning åt beredningens förslag, hade anledningen härtill varit, att kanslern — som utgått ifrån, att universitetet i Uppsala icke torde kunna inom den närmaste framtiden påräkna en tredje lärarbefattning inom det geologiska ämnesområdet — kommit till den övertygelsen, att förslaget antagande skulle lända till nytta såväl för den vid universitetet bedrivna forskningen och undervisningen på sagda ämnesområde och med detta sammanhängande discipliner, som ock för den rent biologiskt betonade paleontologiska forskningen i hela landet, samt att de fördelar, som förslaget genomförande skulle skänka, avgjort övervägde de med förslaget förknippade olägenheterna.

Vad som anförts i Uppsala-sektionens skrivelse med därtill hörande bilagor hade icke givit kanslern anledning frångå universitetsberedningens förslag.

I sitt utlåtande har vidare *vetenskapsakademien*, efter att hava hört sina ledamöter, professorn J. G. Andersson och överdirektören A. Gavelin, anfört i huvudsak följande:

Såsom målsman för naturhistoriska riksmuseet hade akademien i första hand att taga i betraktande de konsekvenser, universitetsberedningens förslag skulle få för museets paleozoologiska avdelning.

Akademien ansåge, att det skulle vara enbart lyckligt såväl för museets nämnda avdelning som för den vetenskapliga forskningen inom det paleozoologiska området, om för framtiden professor Stensiö finge såsom föreståndare för avdelningen med tillräckliga ekonomiska resurser fortsätta sina

banbrytande forskningar inom paleozoologin med tillhjälp av den goda och förstklassiga instrumentutrustning, han vid riksmuseet lyckats förskaffa, med den stab av medarbetare, som där arbetade under hans ledning, och med de resurser i avseende på material, över vilka riksmuseet förfogade.

Akademien erinrade vidare, att det enligt instruktionen åläge avdelningsföreståndare vid museet att i mån av utrymme handleda unga forskare inom respektive områden. Denna föreskrift hade icke varit någon död bokstav utan ett stort antal såväl licentiatarbeten som doktorsavhandlingar hade utarbetats på museets olika avdelningar. Det låge i sakens natur, att detta förhållande komme att ännu mera accentueras, sedan Stensiös lärare och föregångare, professor Wiman nu avgått från ledningen av den paleontologiska institutionen i Uppsala. Under dessa förhållanden funne akademien, att den form av samarbete, som beredningen föreslagit, måste bliva av stor betydelse för utvecklingen av den paleozoologiska forskningen.

Akademien funne det vara riktigt, att Stensiös vetenskapliga kapacitet vid behov ställdes till förfogande för examination i licentiatexamen och för bedömande av doktorsavhandlingar vid universiteten. En sådan anordning förefölle desto mera ändamålsenlig, som med all sannolikhet kunde förutses, att såväl de flesta licentiatavhandlingar som doktorsarbeten inom ämnet hädanefter komme att utarbetas under hans personliga ledning.

Beträffande slutligen omändringen av professuren i paleontologi och historisk geologi vid universitetet i Uppsala ville akademien icke tillstyrka ett förslag härom, med mindre universitetet självt förklarar sig önska en sådan förändring.

Med åberopande av vad sålunda anförts har vetenskapsakademien förordat beredningens förslag om samarbete mellan paleozoologiska avdelningen vid naturhistoriska riksmuseet. Vidare har akademien tillstyrkt vad universitetsberedningen föreslagit ifråga om engångsanslag och höjt årsanslag till riksmuseets paleozoologiska avdelning samt om ersättning till Stensiö för fullgörande av de åligganden, som kunde komma att påvila honom vid universiteten. Däremot har akademien för närvarande icke ansett sig kunna tillstyrka den föreslagna omändringen av professuren i paleontologi och historisk geologi vid Uppsala universitet. Akademiens beslut i sistnämnda avseende fattades med 15 röster mot 14, vilka avgåvos till förmån för universitetsberedningens förslag.

Statskontoret har med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter ansett sig icke böra motsätta sig, att Stensiö vid ett genomförande av universitetsberedningens förslag tillerkändes lönetillägg med 1,060 kronor samt bibehölles vid det pensionsunderlag å 7,500 kronor, som vore gällande för honom i egenskap av professor vid universitetet i Uppsala.

Slutligen har *byggnadsstyrelsen* yttrat sig beträffande de av beredningen förordade engångsanslagen till inredningsarbeten. Styrelsen har därvid anført i huvudsak följande:

Inredningsarbetena inom den *paleontologiska institutionen* avsåge anordnandet av ytterligare arbets- och laboratorietrymmen. Utredningen beträffande dessa arbeten vore preliminär, och enligt vad Stensiö meddelat borde, därest Stensiö förflyttades, den blivande föreståndaren för institutionen få göra sina önskemål gällande. Styrelsen ansåge sig förty icke nu

böra göra något uttalande utan förutsatte, att styrelsen, när en närmare utredning i detta avseende verkstälts, bleve satt i tillfälle att yttra sig över densamma.

Vad beträffade riksmuseets *paleozoologiska avdelning* hade universitetsberedningen upptagit ett belopp av 5,000 kronor för omläggning av det numera ganska eldfarliga elektriska ledningssystemet inom dessa lokaler. Byggnadsstyrelsen hade intet att erinra och finge tillika meddela, att styrelsen icke disponerade medel för dessa arbeten, varför särskilt anslag vore erforderligt.

Departementschefen.

Från den omfattande utredning, som förebragts i ärendet, vill jag sammanfattningsvis framhålla några omständigheter, vilka synas vara av särskild vikt vid bedömandet av de föreliggande frågorna.

Inom det geologiska ämnesområdet finnas för närvarande vid universitetet i Uppsala två professorer, den ena omfattande geologi med petrografi och mineralogi samt den andra paleontologi och historisk geologi. Naturhistoriska riksmuseet har vidare en paleobotanisk och arkegoniatavdelning samt en paleozoologisk avdelning, vardera med en professor såsom föreståndare.

Av den utav professor Stensiö i ärendet lämnade utredningen framgår, att paleontologin kan, allt efter den speciella inriktning ämnesrepresentanten giver åt sitt ämne, antingen ansluta sig till geologin eller ock bliva en utslutande eller åtminstone huvudsakligen biologiskt orienterad, relativt självständig disciplin.

Om man betraktar förhållandena vid universitetet i Uppsala — där sålunda två professorer i geologi äro verksamma, varav en i paleontologi och historisk geologi — skulle sistnämnda professors inriktning på den ensidigt biologiskt orienterade paleontologin medföra, att de geologiska delarna av de båda professurernas totala ämnesområde bleve otillräckligt representerade. Därest sålunda såväl den rena geologins som den exklusivt biologiskt orienterade paleontologins intressen var för sig skola tillfredsställande tillgodoses vid universitetet, skulle en utökning av de nuvarande lärarkrafterna i dessa ämnen vid universitetet vara erforderlig.

I och för sig vore givetvis icke något att erinra mot en sådan utveckling, särskilt om man beaktar de betydande geologiska arbetsuppgifter, som förefinnas i vårt land. Jag saknar dock nu anledning att ingå härpå.

Så som förhållandena för närvarande gestalta sig, torde man emellertid hava att söka uppnå en organisation av undervisningen och det vetenskapliga forskningsarbetet på ifrågavarande ämnesområde, som utan större kostnadsökningar giver tillfredsställande utbyte och som bygger på grundsatsen om samarbete mellan riksmuseet och universitetet.

Universitetsberedningens förslag innebär ett genomtänkt och omsorgsfullt utarbetat förslag i denna riktning. Under erinran att paleontologin icke utgör examensämne har beredningen gjort gällande, att det vetenskapliga arbetet och

de högre studierna i detta ämne med en rent biologisk inriktning böra hava sin tyngdpunkt förlagd till en enda institution i landet. För denna uppgift har det naturhistoriska riksmuseets paleozoologiska avdelning av beredningen ansetts på grund av de föreliggande omständigheterna mest lämpad. Bliver sålunda riksmuseet centralpunkten för studierna i denna del av ämnet, skulle därmed möjliggöras en omorganisation av de båda geologiprofessurerna i Uppsala. Samtidigt skulle samarbete inledas mellan riksmuseets paleozoologiska avdelning och universiteten. Vid universitetet i Uppsala skulle liksom vid Lunds universitet — där undervisning meddelas inom det geologiska ämnesområdet av en professor och en biträdande lärare i geologi och mineralogi — såvitt möjligt givas en kurs i paleozoologi för filosofie kandidat- och magisterexamina. På anmodan av vederbörande fakultetssektion skulle denna kurs hållas av föreståndaren för den paleozoologiska avdelningen vid riksmuseet eller någon hans assistent, därest lämplig kursledare icke skulle finnas i universitetsstaden. För dem, som önska att i filosofie licentiatexamen specialisera sig på paleozoologi eller som ämna utarbета doktorsavhandling i ämnet, skulle härefter de vidare studierna kunna förläggas till riksmuseet under avdelningsföreståndarens ledning. Denne skulle tillika vara förpliktad att på anmodan av vederbörande sektion i filosofie licentiatexamen examinera studerande i paleozoologi samt deltaga i bedömandet av disputationsprov i ämnet.

Universitetsberedningens förslag innebär, såsom jag nyss antytt, att, därest sålunda den vetenskapliga forskningen och högre undervisningen i paleozoologi i huvudsak förlägges till riksmuseet, en ombildning skulle komma till stånd av den nuvarande professuren i paleontologi och historisk geologi vid universitetet i Uppsala till en geologiskt orienterad professur med tyngdpunkten förlagd till historisk geologi och kvartärgeologi. Den närmare regleringen av gränsen mellan de båda geologiprofessurerna vid universitetet skulle verkställas av kanslern efter förslag av sektionen.

Från Uppsala universitets sida ha invändningar framförts mot beredningens förslag. Dessa invändningar gälla framför allt ombildningen av professuren i paleontologi och historisk geologi på sätt beredningen förordat. Det synes mig emellertid påtagligt, att beredningens förslag innebär en av förhållandena betingad rationalisering på detta område. Den nuvarande institutionen i Uppsala bör icke utrustas såsom en parallelinstitution till riksmuseets paleozoologiska avdelning. Härmed är ingalunda sagt, att paleontologin skall vara utestängd från Uppsala universitet. I begreppet historisk geologi ingår i viss utsträckning även paleontologi. Uppenbart är ock att, liksom hittills varit fallet, vetenskapliga forskningar även i den ensidigt biologiskt orienterade paleontologin kunna äga rum på Uppsalainstitutionen, i den mån icke härför kräves sådan dyrbarare instrumentell utrustning, som där saknas. Vidare skulle enligt beredningens förslag, vartill jag ansluter mig, särskilda anordningar i sinom tid träffas för viss undervisning i sist-

nämnda ämnesområde. Omregleringen av professuren i Uppsala är över huvud icke avsedd medföra att för framtiden snäva gränser dragas kring de ämnesområden, som höra till professuren. Genom den vetenskapliga forskningens utveckling kan förhållandet mellan olika vetenskapsområden undergå förskjutningar, som medföra att hittillsvarande gränsområden få en central betydelse. Detta förhållande bör beaktas även vid professurens tillsättande. Det är angeläget att icke den ena eller andra delen av professurens område tillerkännes sådant företräde, att den mest kvalificerade sökanden utestänges på grund av den speciella inriktningen av hans forskning. Skulle en ny innehavare av professuren stå jämförelsevis främmande för någon del av professurens område, kunna anordningar övervägas, varigenom antingen en jämkning sker beträffande den undervisningsskyldighet, som åligger de båda geologiprofessorerna, eller ock docent eller annan yngre forskare övertager visst undervisningsområde.

En förutsättning för att omorganisationen skall kunna genomföras från och med nästkommande budgetår är givetvis, att professor Stensiö, som är innehavare av omförmälda professur i paleontologi och historisk geologi i Uppsala, överflyttas som professor och föreståndare för paleozoologiska avdelningen vid naturhistoriska riksmuseet, vilken sistnämnda professur Stensiö för närvarande uppehåller på förordnande. Härtill har Stensiö under vissa förutsättningar förklarat sig villig.

Beträffande omorganisationen i övrigt och därmed sammanhängande förhållanden torde jag få anföra följande, därvid jag utgår ifrån att Stensiö den 1 juli 1935 överflyttas till riksmuseet.

Professurerna i geologi vid Uppsala universitet böra, såsom nyss framhållits, erhålla benämningar, som bättre svara mot respektive professurs ämnesområde. Den nuvarande professuren i geologi med petrografi och mineralogi synes mig i överensstämmelse med beredningens förslag böra benämnas professur i geologi, särskilt petrografi och mineralogi. Med genomförandet av denna ändring torde dock få anstå tills vidare. Beträffande den av Stensiö innehavda professuren synes mig densamma böra från och med den 1 juli 1935 ombildas till en professur i geologi, särskilt historisk geologi. Såsom i yttrande från matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Lund framhållits, ingår i historisk geologi även kvartärgeologi, varför ett särskilt framhållande av detta område i professurens titel ej synes påkallat. För övrigt anger benämningen, att professuren skall vara geologiskt inriktad. Den nuvarande institutionen i Uppsala, som ej avsetts såsom en exklusivt paleozoologisk institution utan uppförts med hänsyn till professurens hela hittillsvarande område, torde lämpa sig väl såsom institution för den ändrade professuren, ehuru givetvis den blivande ytterligare utrustningen av institutionen bör ske med hänsyn till professurens ändrade omfattning. Kungl. Maj:t torde få utfärda de författningsändringar och föreskrifter i övrigt, som kunna föranledas av den ändrade organisationen och av det planerade

samarbetet mellan universiteten och riksmuseet, varjämte kanslern bör äga att meddela närmare bestämmelser i den mån så erfordras angående fördelning av undervisning och examination mellan professorerna i geologi vid Uppsala universitet.

Som ovan berörts skulle det hädanefter åligga föreståndaren för den paleozoologiska avdelningen vid riksmuseet att efter anmodan åtaga sig viss undervisning och examination vid universiteten samt bedömning av doktorsavhandlingar. Mot förslaget att såsom ersättning härför professor Stensiö skulle tillerkännas en lönefyllnad å 1,060 kronor för år, motsvarande skillnaden mellan en universitetsprofessors lön — som ju Stensiö för närvarande uppbär — och den lön, som högst utgår till avdelningsföreståndare vid riksmuseet, har jag icke någon erinran. Vid resor, som företagas för fullgörande av omförmälda uppgifter, torde ersättning få utgå enligt allmänna resereglementet. Kostnaderna härför synas mig kunna tills vidare bestridas ur det i riksstatsförslaget uppförda förslagsanslaget till Naturhistoriska riksmuseet: Omkostnader.

Enligt universitetsberedningen borde till bestridande av kostnaderna för de för lägre examina avsedda kurserna i paleozoologi i Uppsala och Lund anvisas ett särskilt anslag å 2,000 kronor. Ur detta anslag skulle, därest kursen hålles av annan än avdelningsföreståndaren eller hans assistent, utgå skäligt arvode. Universitetsberedningen har vidare föreslagit vissa andra ändringar i nu utgående årliga anslag till Uppsala universitet och naturhistoriska riksmuseet ävensom beviljande av vissa engångsanslag. Beträffande därvid först universitetet har beredningen ifrågasatt ändring i nu utgående anslag till den paleontologiska institutionen på grund av å ena sidan ökat behov av arbetskrafter samt å den andra minskade materielkostnader. Jag finner mig emellertid icke nu böra förorda några ändringar i de anslagsbe-
lopp, som för ifrågavarande ändamål uppförts i det för riksdagen framlagda riksstatsförslaget. Innan erfarenhet vunnits om den nya organisationens behov, torde kostnaderna för den beräknade ökningen av arbetshjälpen få bestridas ur institutionens anslag till materiel. I likhet med byggnadsstyrelsen anser jag vidare, att framkomna förslag om ytterligare inrednings- och installationsarbeten i den nya institutionsbyggnaden böra prövas först sedan den ombildade professorsbefattningen blivit tillsatt med ordinarie innehavare.

Vad slutligen den väckta frågan om ökade och nya anslag till paleozoologiska avdelningen vid riksmuseet beträffar torde den böra prövas först i samband med behandlingen av riksmuseets blivande anslagsäskanden i övrigt.

Vad jag ovan förordat innebär ändringar av de under vissa punkter av 1935 års åttonde huvudtitel framlagda förslagen. En ombildning av den nuvarande professuren i paleontologi och historisk geologi vid Uppsala universitet föranleder sålunda, att i avlöningsstaten för professorer m. fl. under punkten 68 nämnda i anmärkning 1. under filosofiska fakultetens

matematisk-naturvetenskapliga sektion uppförda professur utbytes mot en professur i geologi, särskilt historisk geologi. Vidare bör omförmälda årliga lönetillägg å 1,060 kronor till professor Stensiö för åliggandet att vid universiteten svara för viss undervisning och examination beräknas under den i förslaget till avlöningsstat för naturhistoriska riksmuseet (punkt 26 av ovan nämnda huvudtitel) uppförda anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Denna anslagspost, som i nämnda förslag beräknats till 1,600 kronor, bör sålunda uppföras med 2,660 kronor. För vinnande av avrundning av museets avlöningsanslag bör ytterligare den i avlöningsstaten uppförda delposten till avlöningsförhöjningar m. m. höjas med 40 kronor till 1,880 kronor. Anslaget till avlöningar vid riksmuseet skulle vid bifall härtill komma att höjas från 235,000 kronor med 1,100 kronor till 236,100 kronor. Enligt vad chefen för finansdepartementet meddelat torde täckning för den ovan ifrågasatta anslagsökningen kunna beredas å riksstatsförslaget.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat beträffande Stensiös avlöning torde, såsom också Stensiö själv förutsatt, åtgärd böra vidtagas för att tillförsäkra honom rätt att bibehållas vid den pensionsförmån, som för närvarande tillkommer honom i egenskap av universitetsprofessor. Denna fråga torde komma att upptagas till behandling av chefen för finansdepartementet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t — med ändring därutinnan av sina under punkterna 26 och 68 i åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen till 1935 års riksdag framlagda förslag — måtte föreslå riksdagen

att — under förutsättning att professorn i paleontologi och historisk geologi vid universitetet i Uppsala E. H. O. Stensiö varder utnämnd och förordnad att från och med den 1 juli 1935 vara professor och föreståndare för naturhistoriska riksmuseets paleozoologiska avdelning — *dels* besluta, att i avlöningsstat för nämnda universitet under A. Avlöningsstat för professorer m. fl. i stället för nyssberörda professur i paleontologi och historisk geologi uppföra en professorsbefattning i geologi, särskilt historisk geologi, med avlöning lika med vad som tillkommer universitetsprofessor;

dels godkänna följande avlöningsstat för naturhistoriska riksmuseet att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1935/1936:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis* kronor 197,500

Kungl. Maj:ts proposition Nr 142.

2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:			
a. Lönetillägg till professor E. Stensiö . . .	kronor 1,060		
b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar		» 1,600	kronor 2,660
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Grundavlöningar m. m.	kronor 28,360		
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>		» 1,880	» 30,240
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>			» 5,700
			<u>Summa förslagsanslag kronor 236,100</u>

dels ock till Naturhistoriska riksmuseet: Avlöningar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av kronor 236,100.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:
Georg Z. Topelius.